

MAGYARÁG

1938. Iul. 26

VII. No. 206

1 lei

Proprietar: „Frîna” S. A. înreg. în Trib. Bihor Fsoc. 1798—1938

Administrator delegat și girant responsabil Văduva lui PĂSZTOR EDE

Fondator:

PĂSZTOR EDE

Redactor responsabil: Dr. Zoltán Eugen

Înregistrat în registrul Publicațiilor: Tribunalul Bihor Dos. No. 810—1938. Ordonanța No. 15—1938. — Redacția și admin. Oradea, Piața Mihai Viteazul 4

Mária királyné örök nyugovóra tért

Történelmi gyászpompával temette az ország nagy királynéját

București, julius 24. A történelmi halotthoz illő gyászpompával temette az ország vasárnap Mária királynét. Az ország legkisebb falujától a fővárosig lengő gyászlobogók, a templomokban felhangzó zsolozsmák hirdették, hogy az ország legnagyobb asszonya örök nyugovóra tért.

Vasárnap már a kora hajnali órákban talpon volt a főváros répe. Sokan le sem feküdtek, hogy jó helyet kaphassanak a kordon mögött, azon az utvonalon, ahol a gyászmenet elvont.

A hajnali órákban a királyi család tagjai állottak gyászörséget a ravatal mellett. 8 órakor gyászmisést celebráltak a királyi palotában, majd féltíz órakor elindult a gyászmenet a mogoșoai pályaudvar felé.

A gyászmenet élén nyitott autóban állva București rendőrprefektusa haladt. Őt követték a „Regina Maria” 4-es huszárezred disszázada, majd a hadirokkantak, tűzharcosok és tartalékos tisztek küldöttsége. A második csoport élén a gárdeezred zenekara haladt, utánuk az egyházi kórusok, a metropoliták és a klérus teljes diszben, a Vitéz Mihály lovagok küldöttsége. Mária királyné koronáját Iliasievici hadseregfelügyelő tábornok vitte oldalán egy-egy tábornokkal. Közvetlenül a halottaskocsi előtt Mária királyné udvarmestere haladt.

A hat ló vontatta gyászkocsi mellett közvetlenül Iorga Miklós, Baliff tábornok, Vaida Voievod és Vaitoianu tábornok haladtak, kétoldalt pedig az udvari gárda.

A halottaskocsi után Mária királyné kedvenc lovát vezette egy lovas.

Öfelsége II. Carol király nyitotta meg a kocsit követő gyászménetet.

Az uralkodó mögött egy sorban haladtak Habsburg Antal főherceg, Mária királyné második fia, Mihály nagyvajda és Hohenzollern Frigyes főherceg. A következő sorban Ciryll

bolgár herceg, Pál jugoszláv régensherceg és a kerti herceg Ezt követőleg: Hohenlohe herceg, Dimitrie orosz nagyherceg Hohenzollern Josef főherceg, továbbá a nemuri herceg és a wiedi herceg.

Hat méter távolságra következtek az udvari méltóságok, majd a külföldi külön küldöttségek a következő sorrendben: a lengyel, a francia, a csehszlovák, az egyiptomi, a görög, a belga, a svéd, a török, az olasz, a japán, a német, a jugoszláv és a bolgár küldöttségek.

Egy sorban haladtak a királyi tanácsosok: Tatarescu, Argetoianu, dr. Argelescu, majd a kormány tagjai következtek, élükön Miron Cristea patriárka-miniszterelnökkel. — Mögöttük a Bucureștibe akkreditált külföldi követek, majd a volt miniszterek: Maniu, Mihalache, stb. A Semmitőszéki bírók talárdiszber, a legfőbb törvényhozó tanács, a legfőbb számvevőszék, a felső gazdasági tanács és az állami ellenőrök. A tábornokok után a

Román Akadémia tagjai, majd a különböző vallásfelekezetek érsekei és püspökei haladtak. A magasállású állami tisztviselők után a bucureștii tábla és törvényszék bírái, az ügyvédszövetség elnöke és az ilfovi Kamara fegyelmi tanácsa következett. A Mária királyné védnöksége alatt álló egyesületek küldöttsége és a hadsereg zárta be a gyászmenetet.

A gyászmenet felett repülőgépek keringtek.

A királyi család nőtagjai: Marioara jugoszláv anyakirályné, Elisabeta főhercegnő, Ileana főhercegnő, a kenti hercegné, a wiedi főhercegné és Mária királyné udvarhölgyei talpig gyászban, autókon mentek a mogoșoai udvari pályaudvarra.

A gyászmenet megérkezése után a 4-es huszárezred tisztjei emelték be a koporsót a lila drapériával bevont gyászvonatba, miközben egy disz-század tisztelgett és a zenekar a királyhimnuszt játszotta.

A gyászvonat és az előkelőségeket szállító különvonatok

délután érkeztek Curtea de Argeșbe. A gyászmenet ugyanúgy sorakozott fel, mint Bucureștiben. Félhatkor érkezett a gyászmenet a kolostorban levő sirbölthöz. Miron Cristea patriárka celebrálta a temetési szertartást és gyönyörű imát mondott.

Ugyanebben az időben az ország összes templomaiban gyászmisést celebráltak.

Abban a pillanatban, amikor a koporsót leeresztették a sirbölthöz, 75 ágyulövést adtak le, az ország összes templomaiban megkondultak a harangok. A vonatok, villamosok, járművek az ország területén megállottak.

București, julius 24. Minden európai fővárosban gyászmisést celebráltak vasárnap Mária királyné lelkiüdvéért. Korfubán György görög király, Szófiában Boris bolgár király is résztvett a gyászmisében.

A budapesti görögkeleti templomban megtartott gyászmisében a magyar Kormányt Borremissza iparügyi miniszter képviselte.

A moszkvai orthodox székes egyházban megtartott gyászmisében résztvett a román követ és a kzsztvésig tisztikara, a diplomáciai kar tagjai és a külügyi népbiztosság protokollfőnöke, aki kifejezte a román követ előtt Litvinov részvétét.

Elgázolt az aradi vonat egy diosígi szekeret az oradeai halálkanyarnál

Egy kisfiú meghalt, édesapja haldoklik

Szombat este ismét véztes szerencsétlenség történt az Oradea—Episcopia utvonalon, az első űrháznál, az úgynevezett halálkanyarban. Ebben a kanyarban, ahol három évvel ezelőtt életét vesztette Kiss György soffór, ismét halálos kimenetelű katasztrófa történt. Az Arad felé haladó gyorsvonat elütött egy szekeret, amelyen Kupás Sándor diosíghi gazda és 14 éves fia ültek. A kisfiú pillanatok alatt meghalt, édesapját súlyos állapotban szállították be a bihormegyei közpórházba. A kocsit elé fogott két ló elpusztult. A vizsgálat megállapította, hogy a sorompó nem volt leeresztve és ezért a váltóírt letartóztatták.

SPORT

Juventus-Ferencváros 3:2

(Torino, 10.000 néző, bíró: Bizik.) A Ferencváros teljesen egyenrangú ellenfele volt a torinói csapatnak. Odahaza valószínűleg behozza ezt a hátrányt. A gólokat a 10. p. De

Filippi (1:0), 18. p. Bussidori (2:0), 28. p. Sárossi dr. (2:1) lőtte. Szünet után 19. p. Tomasi (3:1) és a 38. p. Sárossi (3:2) a góllövők. A mérkőzés legjobb embere Sárossi dr. volt

Genova-Slavia 4:2 (2:1)

(Genova, 15.000 néző, bíró: Popovici.) Az Ambrosianat 1:1

lenc góllal verő Slavia Genovában gyengébben szerepelt. Az olaszoknak mind a négy gólját az első félidő 30. és 35., a második félidő 25. és 40. percében Morselli lőtte. A csehek két gólját az első félidő 33. percében Horak, szünet után a 23. percben Vitlacil szerezte.

Gyújtogattak, hogy munkához jussanak

Seattleből jelentik: Oregon és Washington államokban nagy tüzek pusztítanak. A lángok teljesen elpusztították Forbes Landing községet. A tűz több nagy faraktárt elnyelésével fenyeget. Oregonban a tűznek három halálos áldozata is van. A hatóságok megállapították, hogy igen sok helyen bűnös kezek felgyújtották az erdősegeket, mert arra számítottak, hogy ily módon az ol-tási munkálatoknál munkához fognak jutni. Több gyújtogatóra sikerült rábizonyítani a tüzet.

Vakmerő lopás Satumaren

Satumare, jul. 24. Lubinszky Hermann lengyelországi kereskedő, aki néhány napot Satumaren töltött, feljelentést tett a rendőrségen, hogy a Victoria-szállodában levő szobájából eltűnt pénztárcája, amelyben 300 csekkorona, 3000 lei és egy Palesztirába szóló hajójegy volt. A rendőrség megindította a nyomozást.

Különös szerencsétlenség...

Miskolcra jelentik: Tóth István 30 éves sajószögedi földmivest az utcán meglökte egy kerékpáros. Tóth nekiesett az éppen arra haladó egyik szarvasmarhának, úgy, hogy az szarvával kiütötte a szemét. Tóthot, aki az esés következtében több súlyos sérülést is szenvedett, a miskolci kórházba szállították. Állapota élevesélyes.

Rádió műsor

KEDD

BUCURESTI. 7.30: Ritmikus torna, rádióhíradó, reggeli hangverseny, háztartási tanácsok. 13: Időjelzés, kulturális hírek, sport, vízállásjelentés. 13.10: Déli hangverseny. Közben sport hírek. 13.40: Gramofon. 14.15: Hírek. 14.30: Gramofonlemez. 15: Hírek. 16.45: Előadás. 19: Műszaki üzenetek. 19.15: Rachmaninov-lemezek. 20.05: A Sibicearu zongoranégyes játéka. 20.45: Felolvasás. 21: Bach: H-moll mise lemezen. Majd hírek közvetítése külföldre németül és franciául.

BUDAPEST I. 7.45: Torna. Utána gramofon. 8.20: Étrend. 11: Hírek. 11.20 és 11.45: Felolvasás. 12.10: Vízjelzőszó. 13: Déli harangszó. Utána balalajka zene. 14.30: Szalonzene. 15.30: Hírek. 17.15: Felolvasás. 18: Felolvasás. 18.30: Cigányzene. 19: A Soproni Nyári Egyetem. 19.35: Előadás. 20.05: Gramofonlemez. 21.10: Színházi előadás közvetítése. 24.25: Cigányzene.

Elítélték a timisoarai állampolgársági bizonyítványok hamisítóit

Timisoaráról jelentik: Ez év februárjában megjelent a timisoarai rendőrségen egy sofőr felesége és fejenetést tett a férje ellen, aki elhagyta. Azal gyanúsította férjét, hogy hamis állampolgársági bizonyítványa van. A nyomozás megindult és ennek során kihallgatták a sofőrt is, aki elmondotta, hogy az állampolgársági bizonyítványt néhány ezer leierért Joanovici Iosif szerezte számára, aki az egyik helybeli boy-vállalat alkalmazásában állott. Joanovici Iosif beismerő vallomást tett és elmondotta, hogy ő a sofőr és

még több más személy részére Ranschburg Dezsőnek, a Pinkerton boy-vállalat vezetőjének segítségével állampolgársági okmányokat hamisított. Ugy Joanovici, mint Ranschburg Dezsőt letartóztatták és vizsgálati fogságba helyezték. Habich Fidél, Kirchner János, Kirchner Péter, Léb József, Damjanov András és özvegy Paraisz Zsófia helybeli lakosokat is, akik ellen hamis állampolgársági okmányok használata miatt emeltek vádat. Az ügybe belekeverődött Kariye Ella, az egyik dohánytőzsde tulajdonosnője is, akinek sze-

repe azonban a vizsgálat során tisztázódott és ezért szabadlábra is helyezték.

Ebben az ügyben most tartotta meg a főtárgyalást a timisoarai törvényszék, amely tegnap hirdette ki ítéletét, amely szerint Kariye Ellát telmentették a vád alól, Ranschburg Dezsőt és Joanovici Iosifot egyenként három évi börtönre és kétezer lei pénzbüntetésre ítélték. Habich Fidelt, Kirchner Jánost, Kirchner Pétert, Léb Józsefet, Damjanov Andrást és Paraisz Zsófiát pedig három havi és tíz napi fogházbüntetéssel sújtották.

Szegény cselédnek pénzét lopkodta két rovfótmultu besurranó tolvaj

Az utóbbi napokban számos cseléd és szolga jelentette a fővárosi rendőrségen, hogy ellopták ruháját és megtakarított kevés pénzét. A feljelentések alapján a fővárosi rendőrség megindította a nyomozást és sikerült a tolvajokat Iorgulescu Nicolae huszonhárom éves ploesti illetőségű mázolósegéd és Stoica Marin

Constantin huszonkilenc éves bucurestii őszeres személyében elfogni. Stoica Marin Constantin néhány ócska ruhával a karján megjelent a fővárosi villák előtt és hangos szóval kiáltozta:

— Ócska ruhát! Ócska ruhát!

Ha a villából nem jött ki senki, akkor Stoica Marin Con-

stantin és társa beosontak a cseléd-szobákba, gyorsan össze szedték az ott talált holmikt és pénzt, majd sietve eltűntek. Mindketten büntetett előéletűek, mert Stoica Marin Constantin két évet töltött fogházban, míg Iorgulescu négy évre volt ítélve és csak fél év előtt szabadult ki a fegyházból.

Áll a harc a targumuresi városi hatóságok és a falusi termelők között

Targu-muresről jelentik: Be számoltunk arról, hogy a városi hatóságok a piaci árak lefőrése és az áruzsora leküzdése céljából hivatalból megállapított árakat vezettek be. Ennek az intézkedésnek első eredménye az volt, hogy a falusi termelők néhány napig valóság-gal zár alá vették a piacot és

nem jelentek meg terményeikkel. A csütörtöki hetivásár alkalmával hatósági árvizsgálattal tartották a piacot. A kiszállott bizottság megállapította, hogy a hivatalos árakat sem az eladók, sem pedig a közönség nem tartja be. Az árusok magasabb árakat kérnek, a fogyasztók pedig kénytelenek megadni azokat, mert

egyébként nem jutnak élelmiszerhez. A hatósági közegek tizenkét esetben vettek fel kihágási jegyzőkönyvet, részben piaci árusok, részben fogyasztók ellen. A kihágóknak első sorban súlyos bírságot kell fizetniük és emellett neveiket a lapok útján ki is pellengérezik.

Szokatlan „gyári hiba“

Páris, július 24. Egy sanghaji mandarin néhány héttel ezelőtt pompás autót vásárolt 320 ezer frankért. Pár nappal a kocsi vétele után a gyár a következő szövegű táviratot kapta tőle:

„Autó nem felel meg, nem ráz eléggé“.

Természetesen azt hitték, hogy a távirat szövegében valahol hiba csuszott és a gyár sanghaji képviselőjét megbízták az eset tisztázásával. A képviselő ugyancsak meglepődött, amikor a mandarin kijelentette, hogy a távirat szövege helyes volt. Autót csak emésztésének javítására vásárolt, mert úgy gondolta, hogy ha naponta pár órát rázatja

magát, akkor egészségi állapota lényegesen javulni fog. De hát az ő autója nem rázott eléggé.

A gyár ennek a szokatlan kívánságnak is meg akart felelni, pár napra visszakérte a kocsit és az autón bizonyos változtatásokat eszközölt, hogy rázás és az emésztést elősegítő járművé alakíthassa át.

Küldje gyermekét a tengerpartra!

Mangalia, a „PLAJA COPILOR“ gyermeknyaralótelep

Dr. Imas M. Róza, Párisban specializált gyermekorvos vezetésével, különleges ellátást nyújt Torna, sport, napfürdő, stb. szakszerű felügyelet mellett. **Speciális gyermek konyha naponta 5 étkezés.** Roman, magyar, német társalgás. Tájékoztató ismertetést küld és jelentkezéseket felvesz **Dr. Imas Róza** București, Str. Nicolae Filipescu 32. Telefon: 2-44-76. Nyitva szeptember 15-ig.

Kolostorba vonul a leány, aki számalomból megölte anyját

Felmentették a gyilkossági dráma hősnőjét

Páris, jul. 24. A Chalon-sur-Saone-i esküdtszék drámai eseményekben bővelkedő tárgyalás után — ma hozott ítéletet és felmentette Reire Sousot 24 éves divatszalon tulajdonosnőt, aki számalomból megölte édesanyját.

A csinos sovány Reine Rousot végigzokogta a tárgyalást. Az elnök rámutatott arra, hogy a vádlott igen tehetséges leány, aki kimagasló eredménytel végezte a besanconi tanító nőképzőt, de anyja betegsége miatt félbe kellett szakítania tanulmányait, hogy gondoskodhasson anyja eltartásáról.

A vádlott apja alkoholizmusban halt meg, anyján pedig már fiatalkorában mutatkoztak az egzaltáltság jelei. Az anyának irodalmi ambíciói voltak, verseket írt és híres írókkal állott levelezésben. A leány a gyermeki szereteten tulmenő csodálattal viseltetett anyja iránt, kinek költői tehetségét nagyra tartotta.

1500 frankos taxiszámla

— Anyám nagy költő lett volna, ha betegsége nem akadályozza meg az írásban — hajtogatja a leány az esküdtek előtt.

— Az ön fiatalsága bizony nem volt rózsás, — állapította meg az elnök. Édesanyja nem kívánta magától ezt az áldozatot és rábeszélte, hogy menjen férjhez. De maga nem fogadta meg a tanácsot.

— Férjhez mentem volna, de olyan férjet nem találtam volna, aki idegbeteg anyámat befogadta volna otthonába, ezért lemondtam a férjhezmenésről.

Hogyan történt a gyilkosság?

— Állandóan könyörgött nekem, hogy öljem meg — vallotta a leány — mert megváltás lenne számára a halál. Én azonban hallani sem akartam a gyilkosságról. Egy toursi áruháznál vállaltam elárutónői állást, hogy ytovábbra is gondoskodhassam édesanyjáról. Amikor azonban édesanyám tudomást szerzett szándékomról, azt hitte, hogy vissza akarom vinni az elmegyógyintézetbe és rettenetes idegrohamokat kapott. Engem is bántalmazott és ekkor határoztam el, hogy teljesítem kérését: meggyilkolom.

— Sikertől csillapító injekciót adnom neki, amittől elkábult. Besiettem a városba, revolvert vásároltam. Miután még soha nem volt fegyver a kezemben, először a szekrénybe lőttem, azután pedig kábultan fekvő anyámat vettem cél-

ba és ötször elsütöttem a fegyvert. Olyan idegállapotban voltam, hogy nem számoltam meg a lövéseket és nem is gondoltam rá, hogy nekem már nem jut golyó, pedig úgy terveztem, hogy öngyilkosságot követek el.

— Bármilyen rendkívüli indokok is késztették magát a gyilkosságra — mondotta az elnök, — bűne mégis a legsúlyo-

sabb beszámítás alá esik. Maga annak az életét vette el, aki a legtöbbet jelentett a maga számára.

— Ezt én is tudom, — felelte a gyilkos leány — de azt hittem, hogy kötelességet teljesítek a gyilkossággal. Saját élettemet áldoztam fel, hogy megszabadítsam anyámat szeredéseitől.

Az orvosok szerint a fiatal

leány teljesen beszámítható, de kétségtelen, hogy idegbajos anyja állandó társasága súlyosan befolyásolta az ő idegállapotát is. Az ügyész hivatkozott arra, hogy Angliában igen szigorúan büntetik a számalomból elkövetett gyilkosságokat és szigorú ítéletet kért a vádlottal szemben.

Az esküdteknek az előre megfontolt gyilkosság kérdésében kellett határozniuk, miután a vádlott bevallotta, hogy a gyilkosságot előre kitervezte. Az esküdtek a bűnösség kérdésére nemmel feleltek és a törvényszék felmentette a vádlottat, akit az elnök nyomban szabadlábra helyezett. Reine Rousot a börtönből egyenesen egy kolostorba ment, ahol hátralevő életét akarja tölteni.

Ismét üzembe helyezik a lapusvölgyi vasutvonalat

Satumeréről jelentik: Megírtuk már, hogy Coman Simion ezredes vármegyei prefektus kérésére a közlekedésügyi minisztérium szakértő bizottságot küldött ki a Lapus völgyébe annak megállapítása vé-

gett, hogy az üzemben kívül levő lapusvölgyi vasút sineit felszedjék-e, vagy a vonalat ismét helyezték üzembe? — A szakértői szemlét most tartották meg s a bizottság megál-

lította, hogy a vasútra mind közigazgatási, mind nemzeti védelmi szempontból nagy szükség van. Ilyenformán tehát ismét üzembe helyezik a vonalat.

Ujabb incidens központjába került Constantában Moți Spacov

Constantából jelentik: Megírtuk, hogy Moți Spacovnak, a román nehézsúlyú ökölvívó bajnoknak kelemetlen kalandja volt a tengerparti városban. Bizonyos nézeteltérés miatt megvert az utcán egy fiatalembert s a felháborodott járőrök vetek elégtételt rajta a

durva támadásért. Az ügyben még be sem fejeződött a rendőrségi vizsgálat, amikor újabb incidens középpontjába került a hevesvérű boxbajnok. Spacov amint az Independenttéren sétált, megszólitott két uriaszonyt. Egy ezredes tanuja volt ennek s felszólította Spa-

covot, hogy viselkedjék illetlenül a hölgyekkel szemben. A bovoló erre inzultálta az ezredést, aki az esetet azonnal jelentette a térparancsnokságnál. Moți Spacovot nyomban letartóztatták, átadták a katonai törvényszéknek, amely itélkezni fog felette.

Férjet ígért a cigányasszony egy szivácsi özvegynak, de csak az értéktárgyaitól szabadította meg

Szivásról jelentik: Furcsa eset került tegnap Raics Kamenco szivácsi bíró elé. Neumann Katica özvegyasszony tett paraszt Nikolics Peroné cigányasszony ellen, aki neki vrácsázott és férjet helyezett

kilátásba. A különböző házuspókuszokért, melyeknek folyamán a hiszékeny asszonyt különböző helyeken teljesen lenyírta, egy csomó értékes tárgyat csalt ki Neumann Katicától, aki most jelentős értéket

kitevő dolgait szeretné visszakapni. A cigányasszony beismerte tettét és a kicsalt értékeket visszaszolgáltatta. Az özvegyasszony boldogar túrte el azt a korholást, amelyben hiszékenysége miatt része volt.

„Fényképező pisztoly” a rendőrség szolgálatában

Newyork, jul. 24. A newyorki rendőrfőnökségen újfajta revolverrel kísérleteznek, a mely egyben fényképezőgép, a fényképező szerkezet a revolver csőve alatt foglal helyet s nem hosszabb öt centiméternél. A lencse kioldása a fegyver el sítésével történik. Ha egy rajtakapott bűntettes menekülni akar, s az utána küldött golyók

nem találják el, legalább a fényképe megvan.

A revolverbe szerelt fényképezőgéppel hat felvétel készíthető egymásután. Az eddigi próbák kitűnő eredménnyel végeztek, úgyhogy valószínű, hogy az egész newyorki rendőrséget el fogják látni a fényképező pisztollyal.

A találmány iránt barkok is

erősen érdeklődnek, mert különösen pénzesküldöncök ellen megkísérelt támadásoknál igen előnyös, ha a fényképező-pisztoly pontos, személyleírás szolgálhat.

MEGJELENT és mindenütt kapható Gál Zoltán: Román-magyar magyarság — román szótár egy kötetben, ára 25 lei.

1936 JULIUS — 1938 JULIUS

ANDRÉ
MALRAUX:

NO PASSARAN!

Franco tábornok katonai mozgalmára már rég olasz és német hódító háborúvá változott, de a közírtáság legendás fellegvára, Madrid még mindig állja az ellenség öldöklő ostromát. No passaran! Nem lőnek át! — a madridi nép jelszava valósággá lett. Egy büszke és sértett nép akaratának csodája: Madrid, üszkös romjai közt is fenségesen néz szembe tehetetlen ostromlóival.

André Malraux, a francia irodalomnak ez a nyugtalan, hősi és független alakja, aki mindenütt feltűnik, ahol az emberi méltóság és szabadság ügyéért küzdenek, mint repülő vett részt a közírtáság védelmében. Nemrég regényt írt élményeiről, a Remény címmel. Regénye arról a színfűt evangéliumi értelmű reményről beszél, amely az önmagára talált spanyol népet eltöltötte s amely az ember visszanyert hite önmagában és határtalan lehetőségeiben.

Ebből a regényből szakítottunk ki egy részletet.

Abban a pillanatban, amikor Shade megkapta a párisi vonalat és a telefonszobába lépett, egy bomba csapott le a közvetlen közelben. Utána más sik kettő még közelebb. A terembenlevők az ablakkal szembe közt falhoz menekültek. A világyilágok ellenére is betűzött a külső sötétvörös fény és úgy remlett, mintha maga a tűzvész bombázza a telefonközpontot, amelynek tizenhárom emeletnyi ablakából eltűnt minden emberi árnyék. Végül egy öreg, bajszos újságíró elmozdult a fal mellől, aztán a többiek, egyik a másik után. Miután elmozdultak, olyan tekinteteket vetettek a falra, mint ha a nyomukat keresték volna rajta.

Ismét bombák csaptak le. Alig messzebb, mint az előbb, de most senki sem hagyta el a helyét. Azt mondják, az emberi gyülekezetek: minden 20 percben valami csend vonult át: itt a közöny vonult át.

Shade nemsokára diktálhatt. Mialatt sorra vette aznapl jegyzeteit, a bombák mind közelebb csaptak le, s a ceruzák hegye egyszerre remegett meg a gyorsíró jegyzeteken, minden robbanásra. A tüzelés megszűnt s a nyugtalanság növekedett. Az ágyuk ott messze talán helyesbítették a lőtávolságot? A teremben levők vártak. Vártak. Shade diktált. Páris továbbította Newyorknak.

„Ma reggel, vessző, végigkértem egy kórház bombázását, vessző, amelyben több mint ezer sebesültet ápolnak, pont. Azokat a vércseppeket, vessző, amelyeket a sebesült állatok hullatnak a vadászaton, vessző, nyomnak revezik, pont. A járdán, vessző, a falakon, vessző, csupa ilyen nyomot láttam...”

Egy bomba füstméternyi körzetben csapott le. Ezuttal mindenki a pincehelyiség felé rohant. A csaknem üres teremben egyedül a telefonisták és a már „kapcsolt” lapudósítók maradtak. A telefonisták a beszélgetéseket figyelték, de tekintetük mirtha a becsapó bombákat várta volna. Az újságírók, akik éppen diktáltak, folytatták a diktálást: ha az összeköttetést elvesztik, ők már nem kapják meg idejében a reggeli kiadás-

hoz. Shade diktálta, amit aznap látott.

„Ma délután láttam egy mézszárszékot, amelybe bomba csapott. Néhány perccel a robbanás után érkeztem. Azon a helyen, ahol asszonyok álltak sorba, nyomok sötétlettek. A megölt mézszáros vére a vakpókról alácsüngő nyuzott marhák és birkák vörös húsá közt lassan folydogált a földön, ahol elmosta egy feltépett vízvezetési csőből előtörő víz-sugár.

És jól gondoljuk meg, hogy mindez teljesen hiábavaló.

Hiábavaló.

Mert sokkal inkább a borzadály, mint a rémület tölti el Madrid népét. Egy aggasztán mondta nekem a bombázás alatt: „Én mindig gyűlöltem a politikát, de hogyan tűrheto hogy azok ragadják a kezükbe a hatalmat, akik így élnek azzal, amelyik még nincs is a kezükben”. Egy órára belevegyltem egy péküzlet előtt sort álló tömegbe. Volt néhány férfi és párszáz asszony. Mindenki azt hiszi, hogy egy óráig egyhelyben állni veszélyesebb, mint járkálni. Öt méternyire a péküzlettől a szűk ucca tulsó oldalán éppen akkor rakták koporsóba egy ház omladékai alól kiásott holttesteket, ahogy az ebben az órában minden rommalótt madridi házban történik. Amikor az ágyuk és repülőgépek zaja elnémult, a csendben felhangzott a csákányok kopácsolása. Mellettem egy férfi odaszólt az egyik asszonynak: „Juanitának letépte a bomba a felkarját, mit gondolsz, a vőlegénye elveszti-e ilyen állapotban?” Mindenki a maga dolgairól beszélt. Egyszerre csak az egyik asszony felkiáltott: „Hát nem gyalázatos, hogy az ember úgy táplálkozik, mint mi.” A másik rávágta azzal a komolysággal, és azor a hangon, amelyet egy kissé mind a Passionáriától tanultak: „Igaz, hogy te rosszul táplálkozol, mi is rosszul táplálkozunk, de azelőtt sem éltünk fényesen, viszont a gyermekeinknek olyan dolga van, amilyen nem volt kétszáz esztendeje”. Szavait általános helyeslés fogadta.

Mindennek a sok feltépett hasu és lefejezett aidozatnak a kinhalása hiábavaló. Minden

egy bomba csak még jobban megszilárdítja Madrid népét a maga hitében.

A földalatti menedékben ötvenezer ember számára van hely és Madrid lakosainak száma egy millió. A legsűrűbben bombázott negyedekben nincsen semmiféle katonai célpont. A bombázás tovább folyik.

Mialatt ezeket a sorokat írom, percről-percre bombák robbannak a szegény-negyedekben. Az alkonyat e tétova órájában a tűzvész fénye oly erős, hogy a szemem előtt a nap a vörösbőr színében lángoló éjszakára nyugszik le. A sors a legközelebbi háború fő próbájára lebentti fel füstfüggönyét. Amerikai bajtársak, vesszen Európa!

Ezekben az órákban tudnunk kell, hogy mit akarunk. Mikor egy szocialista szónokol valami nemzetközi összejövetelen, az asztalnak támasztja az öklét. Amikor egy fasiszta szónokol egy nemzetközi összejövetelen, az asztalra rakja a lábát. Amikor egy demokrata — egy amerikai, angol vagy francia — szónokol egy nemzetközi összejövetelen, a tarkóját vakargatja és kérdéseket tesz fel.

A fasiszták segítették a fasisztákat, a vörösök a vörösöket, sőt a spanyol demokráciát is; a demokráta azonban nem segítették a demokrátaikat.

Mi demokráta mindenféleképpen hiszünk, csak magunkban nem. Ha egy fasiszta vagy szocialista állam rendelkezne az az erővel, amellyel az Egyesült-Államok, Anglia és Franciaország együtt — meghűlné bennünk a vér. De mivel ez az erő történetesen a mi erőnk, nem hiszünk benne.

Már pedig tudnunk kell, hogy mit akarunk. Vagy kiáltunk oda a fasisztáknak ki innen, mert különben velünk gyűlik a bajotok! — s ha kell másnap ugyanezt a szocialistáknak.

Vagy pedig kiáltunk el végre: Vesszen Európa!

Mihelyt a diktálást bevégezte, Shade felment a legfelső emeletre, ahonnan a legjobb

kilátás nyílt Madridra. Négy újságíró talált itt. Szinte élénk hangulatban, részint mert itt a szabad levegőn voltak s a zárt helyiségek csak fokozták a nyugtalanságot, részint mert úgy tetszett, hogy a Központ melétkörnye amely alacsonyabban feküdt, mint a torony, kevésbé alkalmas célpont. Miután a nap lehanyatlott a szétfertülő estben, ahol egyedül a tűz élete lobogott, mintha Madridot valami kihűlt égítést hordozta volna a hátán, úgy látszott, hogy az egész világ az őselemekhez tért vissza. Bombáktól szagga-tott és lángoktól vörösülő november kódéből kiveszett minden emberi.

Ez az első nap... — gondolta Shade.

A bombák most valamivel távolabb, a központtól balra csaptak le. És a Gran Via mélyéből, mely alatt kigyózott, valami barbár litánia hangjai törték fel, elnyomva a szünet nélkül száguldó betegszállító kocsik csengettüinek hangját. Shade minden idegszállával odafigyelt erre a nagyon mesz szírói jövő zajra, amely vad összhangban állt a tűz világával: úgy remlett, hogy egy szakadatlanul ismételt szólamra az egész utca válaszlol a gyász dobok pergését utánzó hangon: ram-tata-ram.

Végül is Shade inkább kitálta, mint megértette, mert már hallotta ezt a ritmust egy hónappal ezelőtt: egy szólamra válaszolva, melynek értelmét nem tudta ki venni, az emberi dobszó ezt skandálta: No passaran. Shade látta a Passionáriát, feketében, szigoruan, Asturia minden elesett harcosának özvegyeként, — amint egy komor és engesztelhetetlen menetben, a lobogó zászlók alatt, amelyek visszhangzó mondasát hordozták, „Inkább légy egy hős özvegye mint egy gyáva felesége”, huszezer asszonyt vezetett, akik egy másik érthetetlen szólamra válaszolva, ugyanazt a no passaran-t ütemezték. Ez a felvonulás kevésbé indította meg, mint ez a mostani kisebb, de láthatatlan tömeg, melynek rettenthetetlen előkeltése feléje szállt a magasba, a tűzvész füstjén keresztül.

Fordította: Korvin Sándor.

Vesszek

Ócska ólmo!

Cim a kiadóban

NYOMATOTT PASZTOR EDÉ
CEGNEI ORADEA